

Reference:

Klaus Nielsen og Lene Tanggaard (2011). Pædagogisk psykologi – en grundbog. Danmark: Samfundslitteratur.

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1 – DEN PÆDAGOGISKE PSYKOLOGI	1
KAP 2 – DEN TIDLIGT MODERNE PÆDAGOGISKE PSYKOLOGI (1900-1950)	3
KAP. 3 DEN HØJMODERNE PÆDAGOGISKE PSYKOLOGI 1950-1980	10
KAP. 4: ”PÆDAGOGISK PSYKOLOGI I DEN SENMODERNE PERIODE 1980-”	18
KAP. 5 DEN PÆDAGOGISKE-PSYKOLOGISKE RÅDGIVNING OG PRAKSIS	39
TANGGAARD KAPITEL 6 – EVIDENSKRAVET OG IMPLIKATIONER FOR DEN PÆDAGOGISKE PSYKOLOGI	44
KAPITEL 7 – MELLEM EVIDENS, TRADITION OG MARKEDET	49

Kapitel 1 – den pædagogiske psykologi

Fokus:

Beskæftiger sig med psykologiske aspekter af den pædagogiske praksis

- Læring: handler om betingelserne for menneskelig forandring
 - Uddannelsessystemet
 - Opdragelse af børn
 - At integrere nye medarbejdere på en arbejdsplads
- OG hvordan sociale praksisser også forandres når vi lærer noget
 - Derfor har man (historisk set) bevæget sig fra kun at studere individer, til også at studereorganisationer, arbejdspladser, kollektiver, institutioner osv (hvor der sker, eller mangler, læring)
- Et ekstra vigtigt område eftersom at uddannelsestiden bliver længere og længere, og der i højere grad stilles krav til livslang læring (mange kurser, efteruddannelser osv)
- Førhen spillede den formelle uddannelse ikke så stor en rolle, da man ofte blev ”født ind” i et erhverv.
 - Derfor er betydningen af uddannelse og læring også under forandring.

Bogens indhold

- Inddelt i to dele
 - (1) Fremlæggelse og diskussion af **teoretiske perspektiver** (i nyere pædagogisk psykologi)

- Behaviorismen har som sagt et mekanisk subjektsyn, hvor mennesket betragtes som determineret af stimuli – DOG glemmer vi at de også ser mennesket som forbart og har en antagelse om at alle med de rigtige metoder kan lære hvad som helst = lærings- og uddannelsesoptimisme

Tre forskellige versioner af behaviorismen:

- Dette er forskellige versioner af, hvordan læring fremstilles/forskellige forståelser af læringsbetingelserne af centrale forskere inden for den behavioristiske tilgang til den pædagogiske psykologi
- **Den klassiske behaviorisme og Watson**
 - Begrebet er 'stimulus/respons'
 - Fokuspunkt er → individet lærer gennem at respondere på stimulus
 - John Watson var inspireret af Pavlov og Thorndike og formulerede i 1913 behaviorismens manifest, hvor det centrale udgangspunkt var forholdet mellem en stimulus og respons
 - Watson hævdede at en stor del af barnets adfærd og grundlæggende emotioner er tillært igennem påvirkning
 - Fx forsøg med Albert og hvid kanin viser association mellem stimuli og fobisk adfærd, som blev generaliseret til andre pelsdyr
 - Pointen var, at fobisk adfærd ikke dækker over indre driftsmæssige hæmninger fra barndommen, som Freud antog, men derimod skyldes omgivelsesmæssige stimulering.
 - Forsøg på at afhjælpe fobisk frygt hos Peter på 3 år skete ved gradvis eksponering for en kanin samtidig med at han fik serveret frokost
 - Pointen var, at når Peter ser kaninen, så associerer han den langsomt med noget positivt (frokosten)
 - Metoden er senere blevet finpudset og bruges i dag mod fobier.
- **Den radikale behaviorisme og Skinner**
 - Begrebet er 'forstærkning af handlinger' (+ positiv og negativ forstærkning og udslukning)
 - Fokuspunktet er → individet lærer ved, at bestemte handlinger forstærkes
 - B. F. Skinner var inspireret af Watson og blev fortaler for radikal behaviorisme
 - Han afviste enhver form for mental tilstand som forklaring på menneskelige handlinger
 - Han vægtede, at organismen ikke kun var modtager af stimuli, men også var aktivt handlende ift. omgivelserne → han interesserede sig for de konsekvenser, givne handlinger har, og om disse handlinger fremmes eller hæmmes som følges af konsekvenserne, altså operant betingning.
 - Læringsprocessen bestod altså af handlingens effekt ift. omgivelserne
 - Forstærkning var et grundlæggende princip i Thorndike's effektlov
 - I lyset af denne udviklede Skinner ideen om forstærkning og dens anvendelse ifb. med menneskelig adfærd
 - Skinner mener, at i den vestlige kultur er en overdreven tro på fri vilje og selvstændighed
 - Når det kommer til stykket er vi sjældent opmærksomme på, hvilke typer af vores adfærd der er et resultat af forstærkning og vi tror derfor ofte at vi selv styrer vores handlinger på baggrund af fri vilje.
 - Behaviorismen tilbyder redskaber til at ændre adfærd, men tager ikke højde for om en given adfærd er uhensigtsmæssig eller ej.
 - Skinner kritiseres især af kognitiv psykologi og modargumentere dem med:
 - Det er uholdbart at fundere psykologisk videnskab på kognitive strukturer som fx 'mind' og bevidsthed, da man kun kan slutte sig til, at disse fænomener eksisterer og ikke bevise deres eksistens gennem observation

- Han var altså skeptisk over for ideen om psykologiske læringsprocesser der kun handlede om det enkelte menneske
- Mente i stedet at læringsprocessen lå i de dynamiske og relationer, som kendetegner en uafklaret situationer (??)
 - Vidensforståelse etableres mere ud fra handling, frem for at betragte viden som et resultat af en beskuelse 'udefra'.
 - I denne sammenhæng bruger han 'inquiry', som evt. kan ses som en undersøgelse eller en form for eksperimenterende handling.
 - Inquiry skal forstås bredt → vi skal hele tiden undersøge og eksperimentere i forskellige situationer
 - Dette er den afgørende forudsætning for at etablere en sikker viden om verden
 - Så han ser mennesket som en grundlæggende organisme, der lærer verden at kende gennem udforskende og eksperimenterede handlinger
- Forståelsen af inquiry danner grundlag for hans forståelse af læring
 - Læring sker i forbindelse med, at erfaringer etableres og indeholder en passiv-aktiv dimension
 - Fx et barn der stikker en finger ind i et lys og brænder sig lærer for sig vidt ikke noget → det er først når barnet forstår, at det brænder sig, når det stikker fingeren i lyset, at barnet lærer!
 - Så tale om læring når man forstår sammenhængen mellem handling og konsekvens, samt har evnen til at bruge denne forståelse i praksis
- Et kendetegn ved hans forståelse af viden og læring er, at han er skeptisk over for en forståelse af, at viden bedst lader sig forstå ud fra et 'tilskuerperspektiv'
- Han havde en forsøgsskole, hvor der var fokus på at barnets aktive deltagelse og på, at lærerne formåede at organisere undervisningen således, at den fremstod meningsfuld for eleverne
 - Gennem barnets aktiviteter ville det tilegne sig kendsgerninger og principper, kendt som viden
 - Det var lærers opgave at overveje emnefeltet (fagene) og planlægge aktiviteter, der udfordrede barnet til at få en gradvis mere kompleks forståelse – læren skulle altså ikke stille irrelevante opgaver, der først var nyttige flere år senere, men finde barnets interesse og tilrettelægge aktiviteterne efter dette.

Undervisningen var altså tværfaglig

Kap. 3 Den højmoderne pædagogiske psykologi 1950-1980

- I midten af 1950'erne og 1960'erne sker der et skift i psykologien
- Individet forstås ikke længere som en organisme, der mekanisk reagerer på de stimuli, det udsættes for men derimod som autonomt og selvforvaltende
- Det, der kendetegner den højmoderne pædagogiske psykologi, er troen på, at det enkelte menneske i sig selv besidder de potentialer, der skal til for at lære og udvikle sig

SITUERET LÆRING	Praksisfællesskaber og legitim perifer deltagelse.	Lave og Wegner	Transformation af deltagers identitet og praksisfællesskaber gennem læreprocesser.
------------------------	--	----------------	--

SYSTEMTISK TEORI

BATESON OG SYSTEMTEORETISK TÆNKNING:

- Bateson er en af de første der betoner konteksten og kommunikations vigtighed
- Han laver logiske analyser af forskellige læringsniveauer.
- Logisk analyse (under overkategorien Batesons læringsniveauer) = Bateson søgte at præcisere hvilke forskellige former for læring, der idealtypisk kan eksistere – en karakteristik af kvalitativt forskellige former for læring, som både identificerer kvalitative forskellen mellem niveauerne og bygger videre på hvert enkelt niveau.

KONTEKSTENS BETYDNING FOR ERKENDELSEN (stadig Bateson):

- Konteksten ses typisk for værende forstyrrende og en fejlkilde idenfor både eksperimentel forskning, behaviorismen og det kognitive (skelner mellem det indre og ydre – med fokus på det indre).
- Bateman mener, at konteksten bør være en afgørende retnings- og meningsgivende del af enhver læringsproces – et centralt tema: at relation og kontekst spiller en afgørende rolle.
- Forsøger med en logisk analyse af fænomenet "læring" (ikke fokus på konkrete iagttagelser eller empiri)
 - Lave en logisk klassifikation af de forskellige former for læring baseret på den grundlæggende forståelse, at læring er et kommunikativt fænomen og derfor skal forstås som menneskelig interaktion og IKKE som et resultat af et kausal årsags-virkningsforhold.
 - Læring er altså ikke et resultat af bestemte input, men derimod en del af kommunikationens kontekst.
- Skelner mellem den materielle verden (substansverdenen), hvor det er fornuftigt at skelne mellem årsag-virkningssammenhænge (kausalitet) OG den organiske verden, der skal forstås i kommunikative termer.
 - Vil overskride dualismetanken om, at den menneskelige fornuft og tænkning er skabt af en særlig ikke-materiel substans, der eksisterer over for en materiel verden (?)
 - Han forsøger at præcisere at den menneskelige fornuft og selvbevidsthed ("mind") må forstås inden for rammerne af kommunikationsrelationer og ikke uden for disse.
 - Kommunikationsverdenen er kendetegnet ved forskelle og informationer og bestemmes af det, der foregår mellem mennesker.

BATESONS LÆRINGSNIVEAU (stadig Bateson):

- Passende støtte → vækker og igangsætter en række udviklingsprocesser, der muliggør at forlade de vante tanke- og handlingsstrukturer for at søge nye.
 - Man afpasser instruktionen til zonen for nærmeste udvikling: altså, afstanden mellem barnets aktuelle udviklingstrin for problemløsning og barnets potentielt mulige udviklingstrin for problemløsning – under støtte.

VYGOTSKY OG UDVIKLINGEN AF VIDENSKABELIGE BEGREBER:

- Uddannelse er rettet mod at barnet skal tilegne sig videnskabelige begreber i skolealderen – denne tilegnelse sker primært gennem formel instruktion og undervisning.
- Skelner mellem videnskabelige begreber og hverdagsbegreber:
 - De videnskabelige begreber er (1) generelle (2) systematisk organiserede (3) understøttende for den bevidste opmærksomhed (4) fokuserede op kontrol
 - Begreberne adskiller sig i den måde de bliver erhvervet på:
 - Hverdagsbegreber: tilegnes spontant af barnet gennem social interaktion
 - Videnskabelige begreber: er et resultat af bevidst og systematisk undervisning i systematisk tilrettelagte undervisningssituationer
- Barnet er afhængig af at nogen vil instruerer og indfører det i videnskabelige begreber og skriftsprog

LURIA – ERKENDELSESPROCESSERNES HISTORISKE UDVIKLING:

- Alexander Luria videreudviklede Vygotskys tanker og satte dem i en bredere kulturhistoris ramme
- Menneskelig erkendelse er betinget af den kulturelle periode, som mennesket lever i
- Studie i Uzbekistan i 1930'erne: undersøgte hvilke forandringer, der sker både psykologiske og kognitivt med en gruppe mennesker, når deres levevilkår radikalt forandres.
 - Det viste sig at gruppen af analfabeter var så fastlåst i et konkret og situeret forhold til verdenen, mens grupper der havde modtaget skoleundervisning i langt højere grad var i stand til at frigøre sig fra de konkrete omstændigheder for til at forholde sig abstrakt til problemstillinger.
 - Viser, at Vygotsky antageligvis har ret, omkring at sproget spiller en vigtig rolle i vores erkendelse.
 - Når forholdene ændre får analfabeterne mulighed for at tilegne til videnskabelige begreber
 - Processen som f.eks. Piaget antog var en universiel modningsproces af den abstrakte tænkning, bør i højere grad betragtes som indlejret i bestemte samfundsmæssige og kulturelle processer.

LEONTJEV OG VIRKSOMHEDSTEORIEN:

- Leontjev er stærkt inspireret af Vygotskys arbejde, men han stiller sig kritisk overfor vigtigheden af sproget – han vender tilbage til en mere klassisk marxistisk tilgang:
 - Udgangspunktet for at forstå det psykologiske ligger i den konkrete praktiske og kollektive aktivitet = virksomhed.

- han udgav en bog om hvilke målestokke man kan bruge i testmæssig sammenhæng, og hvordan man kan forstå resultaterne.
- Pedersen kom med i udvalget der arbejdede med intelligens og standpunktsprøver.
 - dette udvalg lagde rammerne for hvad der kan betragtes som intelligens.
 - På baggrund af gennemsnitstal for hvordan klasser arbejdede med de 4 regnearter, læsning og skrivning konstruerede de en række mål for hvad der kan betragtes som intelligens.
- Intelligenstests blev brugt som et klassifikationsværktøj, hvor testpersonen blev målt på en given målestok.
 - dette gjorde sammenligninger og vurderinger muligt.
- Intelligenstest er stadig centrale i forbindelse med pædagogisk psykologisk vejledning.

Pædagogisk-psykologisk rådgivning i det højmoderne

- Fra 1950erne og mange år frem var psykologers primære opgave at lave tests og psykologiske undersøgelser.
- I begyndelsen så man problemer som noget den enkelte var skyld i men fra omkring 1980 begyndte man at blive opmærksom på miljøet og verden som barnet skulle udvikle sig i.
 - man indså at tests fremover skulle spille en mindre rolle end det hidtil havde gjort, da det havde betydet at man havde overset kontekstuelle og relationelle dimensioners betydning for børnenes problemer.
- En begrundelse bag dette skift var at der skete en stigning i antallet af børn som blev henvist til forskellige former for specialundervisning.

Almene strømningers betydning for ppr

- Forestillinger om børns udvikling, læring og velbefindende ændres over tid i takt med psykologisk forskning og teoridannelse.
- Den tidligt moderne fase var præget af en psykoanalytisk blik.
 - man så barnet som egoistisk, selvcentreret og impulsivt.
 - Det psykometriske fokus var på normative tests af børns udvikling og læring.
- Den højmoderne og senmoderne psykologi er præget af et øget blik på barnet som kompetent og af et systematisk blik på relationers betydning for barnets udvikling.
- I dag tænker man at indlæringsvanskeligheder ikke kan betragtes som stabile, intrapsyriske dysfunktioner, men som vanskeligheder der ses i situationer hvor kravene til de skolemæssige præstationer er for høje.
- Der er to politiske dokumenter som anses for at være betydningsfulde for den aktuelle bevægelse frem mod mere forebyggende og konsultative praksisformer i PPR.
 1. Det ene er salamanca-erklæringen om inklusion.
 - man skal respektere børns forskellighed som en naturlig og vigtig ressource
 - systemet skal tilpasses individet og ikke omvendt.
 2. Det andet er undervisningsministeriets vejledning om arbejde i PPR.
 - en vision om rummelighed.
 - Der stille nye krav til PPR om at udvikle praksisformer som kan bidrage til at flere børn fastholdes i nærmiljøet og får adgang til at lære ud fra egne forudsætninger.
 - Har ført til en forandring i arbejdsfeltet fra primært at fokusere på det enkelte barns specifikke problemer, til i højere grad at arbejde bredt med forebyggende og udviklende indsatser på person, gruppe og organisationsniveau.
- Der er 4 diskurser bag begrebet om rummelighed:
 - det er billigere at være rummelig. (børnene bliver klogere)
 - Det er vigtigt at alle børn har lige adgang til uddannelse.
 - Den rummelige skole spiller en vigtig rolle for udviklingen af social lighed.